

ПРАВНА ПРИРОДА И РАЧУНАЊЕ РОКА ЗА ОПОЗИВ УГОВОРА О ПОКЛОНУ

Рок за опозив уговора о поклону, садржан у параграфу 937 Српског грађанског законика, није рок застарелости, већ је по својој правној природи и суштини субјетивни преклузивни рок који се рачуна како од момента закључења уговора, тако и од момента када наступе околности које је законодавац прописао као разлоге од значаја за опозив поклона, посебно у ситуацији када разлози за опозив поклона наступе по протеку три године од дана закључења уговора.

Из образложења:

„Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је уговором о поклону од 13.4.2004. године поклонио свом сину, овде туженом, свој сувласнички удео на породичној стамбеној згради бр... у улици К.А. у Н.С, саграђеној на парцели бр..., која се у природи састоји од приземља, спрата и поткровља у укупној површини од 328,08м², умањено за једнособан стан Б.И и за гарсоњеру Р.Р, са свим њеним припадностима и саставним деловима, како у природи постоји, с тим да је уговором утврђено право доживотног плодуюживања на поклоњеном сувласничком уделу у корист тужиоца и мајке туженог В.В. Тужени је као поклонопримац дао сагласност да се закупнина од издатог дела некретнине исплаћује у корист тужиоца до краја његовог живота, а после његове смрти у корист В.В., уз ограничење да не може да отуђи поклоњени сувласнички удео до свог 25. рођендана. Непокретност која је предмет даровног уговора уписана је у лист непокретности бр... КО Нови Сад 2, као сувласништво туженог у 43830/220000 дела. У време закључења предметног уговора тужени је имао 10 година, а тужилац је био запослен, остваривао је добре приходе, а помагали су му отац и сестра који су радили у Италији. Изјавом од 5.5.2006. године тужилац се сагласио да се његово право плодуюживања на поклоњеној непокретности брише. Дана 15.6.2006. године туженом је као поклонопримцу учињен поклон и од стране његове мајке В.В, који је у име туженог примио овде тужилац. На поклон је дата некретнина од 24м², пословни простор у Н.С. у ул. С. К. 7ц, за који се наводи да је тековина овде тужиоца, уписана на имену В.В, на којој је уговорено да тужилац има плодуюживање и да је може отуђити без ичије сагласности, а да поклонопримац нема никаква права над некретнином док је тужилац жив. Након сачињења уговора о поклону дошло је до поремећаја породичних односа у виду насиља у породици, због чега је вођен поступак против тужиоца, физичких напада, уништавања ствари и намештаја. Тужилац је засновао нову породицу из које има малолетну ћерку, живе као подстанари, супруга му није запослена и издржавају се од социјалне помоћи и дечјег додатка. Отац је још једног сина, који је старији од туженог. Тужилац се налази на евиденцији незапослених лица од 5.2.2014. године. Не поседује у власништву некретнине. Почев од 2007. године дошло је до погоршања његовог здравственог стања наступањем почетка шизофреније и паничних напада, због чега није био у могућности да привређује. Наведено је продубило лоше односе са туженим, ком се тужилац жалио да нема средстава за живот и тражио је помоћ, што је овај одбио, као и тужиочев предлог да се прода поклоњена непокретност. Тужилац се налази у дуговима. У периоду од сачињења уговора о поклону код тужиоца је дошло до погоршања здравственог стања...Код тужиоца постоји потпун и трајни губитак опште радне способности за све послове, који је настао након 2015. године. У погледу психичког и психолошког статуса, код тужиоца је очувана пословна способност. Тужени живи са мајком у стану у приземљу поклоњене породичне

стамбене зграде, док стан на 1. спрату издају. Издржавају се од закупнине и мајчине плате, коју остварује као спремачица.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су правилно применили материјално право када су закључили да су испуњени услови за раскид уговора о поклону из разлога осиромашења тужиоца као поклонодавца, као и да није основан истакнути приговор застарелости од стране туженог, о чему другостепени суд у побијаној одлуци није дао посебне разлоге, сматрајући да се ради о материјалноправном приговору застарелости који је неоснован, а да је одлука о томе конзумирана одлуком о усвајању тужбеног захтева.

По налажењу Врховног касационог суда, нису основани наводи ревизије о погрешној примени материјалног права, с тим што ревизијски суд сматра да су дати разлози из побијане другостепене пресуде делимично погрешни и непотпуни, те да их треба правилно образложити и допунити ради правилног тумачења и уједначене примене материјалног права.

Наиме, уговор о поклону није регулисан нормама нашег позитивног законодавства. Закон о облигационим односима уговор о поклону не регулише, иако је изузетно чест правни институт у пракси. Због тога се на овај институт примењују правна правила имовинског права из параграфа 561 до 568 и 937 Српског грађанског законика из 1844. године (у даљем тексту – СГЗ), сходно Закону о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године и за време непријатељске окупације („Службени лист ФНРЈ“ број 84/46).

Уговор о поклону је једнострано обавезни уговор којим се поклонодавац обавезује да на поклонопримца пренесе право својине на одређеној ствари (која је објекат тог уговора), а поклонопримац поклоњену ствар прима са захвалношћу. По правилу, уговор о поклону је неопозив. Међутим, постоји могућност да дође до опозива (једностраног раскида) даровног уговора од стране поклонодавца због личног осиромашења или велике, односно грубе неблагодарности поклонопримца, као правно релевантних разлога предвиђених у параграфу 567 СГЗ. Тим параграфом прописано је да дародавац може опозвати („порећи“) поклон ако након учињеног поклона тако осиромаша да не може живети, као и у случају када поклонопримац покаже велику неблагодарност према поклонодавцу, наносећи штету његовом животу, телу, части и нарушавајући његову слободу и имање. Осиромашење је такав разлог за опозив поклона код кога мора да постоји недостатак нужних средстава за живот, односно такво осиромашење које поклонодавца доводи до границе егзистенцијалног минимума. Егзистенцијални минимум је правни стандард који се користи за ону количину материјалних средстава нужних за нормално функционисање животних потреба неког лица. Мора постојати висок ниво осиромашења, такво да доводи у питање материјалну егзистенцију поклонодавца и лица које је дужан да издржава.

Одредбе о року за опозив, односно раскид уговора о поклону (при чему између опозива и раскида уговора о поклону не постоји суштинска разлика, већ се ради о истом правном институту са истим правним дејством и последицама), садржане су у параграфу 937 Српског грађанског законика, којим је, између осталог, прописано да „ко мисли поклон због неблагодарности порећи (567-2), тај мора за три године то код суда захтевати, иначе ће му то право застарети...“ и у овом случају „време застарелости“ почиње да тече „од дана закљученог уговора, или постанка узрока због кога се уговор квари“.

Дугогодишња судска пракса прихвата прописани рок од три године рачунајући га од настанка узрока због којег се тражи опозив уговора о поклону, сагласно наведеним

правним правилима имовинског права, посебно у ситуацији када разлози за опозив поклона наступе по протеку три године од дана закључења уговора. Овај рок се примењује у ситуацији осиромашења поклонодавца након закључења уговора једнако као и код разлога грубе неблагодарности поклонопримца. Нису основани наводи ревизије да се трогодишњи рок рачуна искључиво од дана закључења уговора, будући да цитирани параграф 937 СГЗ предвиђа два правно релевантна момента од којих се рачуна трогодишњи рок, а то је, поред момента закључења уговора, и момент када наступе околности које је законодавац предвидео као правно релеванте разлоге за опозив поклона, а које животно могу да наступе и по протеку три године од дана закључења уговора, као што је у конкретном случају. Наиме, опозив поклона је правна могућност и лично право поклонодавца везано за субјективни преклузивни рок од три године од дана настанка правно релевантог разлога за опозив и ако није искоришћено подношењем тужбе суду, поклонодавац губи право на преображајну тужбу и ово право не може бити пренето на трећа лица. Опозив поклона из разлога грубе неблагодарности поклонопримца или осиромашења поклонодавца не само да је везан за рок, после чијег истека то право престаје, већ се мора учинити преко суда. Сходно томе, прописани трогодишњи рок није рок застаре, како погрешно тумачи ревидент и нижестепени судови, већ преклузивни рок на који суд пази по службеној дужности. Иако је терминологија Српског грађанског закона „застарелост“ и по систематици Законика, параграф 937 је смештен у Глави IV под називом "о застарелости", по својој правној природи и суштини то је преклузивни рок, јер се застарелост односи на тражбена (облигациона) права, а преклузија на преображајна права (правне моћи). Код преклузије се право губи коначно и у целини протеком рока, преклузивни рок тече непрекидно (без могућности прекида и застоја) и на преклузивне рокове суд пази по службеној дужности. У Закону о облигационим односима се посебно не дефинишу преклузивни рокови, него се у оквиру поглавља о роковима застарелости наводи у којим случајевима се не примењују правила о застарелости. То су случајеви када су законом утврђени рокови у којима треба да се подигне тужба или да се изврши нека радња под претњом губитка права, као што је у конкретном случају код опозива, односно раскида уговора о поклону.

По оцени Врховног касационог суда, нижестепени судови су, и поред делимично погрешних и непотпуних разлога о правној природи и рачунању рока за раскид уговора о поклону, правилно ценили да околност да је у току 2007. године дошло до нарушавања здравственог стања тужиоца, као поклонодавца, није довољна за основаност закључка да је већ тада дошло и до његовог великог осиромашења у смислу губитка нужних средстава за живот. Наиме, утврђено је да тужилац почиње да се лечи и да смањено привређује због погоршања здравственог стања од 2007. године, када постаје и привремено спречен за рад, али нису утврђене никакве друге околности које би упућивале на сигуран закључак о његовом осиромашењу већ почев од 2007. године. Насупрот наводима ревизије, из утврђеног чињеничног стања произилази да је тужилац на евиденцији незапослених лица тек од 2014. године, а да му је тек током 2015. године констатован потпуни и трајни губитак радне способности, као последица лошег здравственог стања, те да од тада више не привређује и не остварује приходе од рада, већ да се он и чланови његове породице (супруга и малолетна ћерка, коју је по закону дужан да издржава) издржавају једино од остварене социјалне помоћи и дечијег додатка. По оцени ревизијског суда, у ситуацији када тужени у поступку не спори чињеницу осиромашења тужиоца, већ само момента наступања његовог осиромашења са аспекта преклузије, односно губитка права да као поклонодавац раскине уговор о поклону и захтева повраћај предмета поклона, правилно

су нижестепени судови закључили да је осиромашење тужиоца наступило у периоду од три године пре подношења тужбе за раскид паклона и враћање паклоњене имовине, односно најраније од момента евидентирања тужиоца као незапосленог лица 5.2.2014. године и остваривања права на социјалну помоћ. Како је тужба у конкретној парници поднета 13.10.2014. године, ревизијски суд налази да је тужилац у року са поднетом конститутивном (преображајном) тужбом за раскид уговора о паклону, из правно признатог разлога сопственог осиромашења као паклонодавца“.

(Сентенца из пресуде Врховног касационог суда Рев 792/2019 од 11.4.2019. године, утврђена на седници Грађанског одељења од 10.12.2019. године)